

evviva mirandolina! evviva!

Ostrava, Národní divadlo moravskoslezské

Anna Šerých

Znalec díla Bohuslava Martinů, ředitel Národního divadla moravskoslezského v Ostravě Jiří Nekvasil, se zasadil o scénické zahájení Roku české hudby 2014 nápaditě, uvedením opery *Bohuslava Martinů Mirandolina*. Natřikrát – premiérou v Ostravě, vysláním v rozhlase a hostováním ve Stavovském divadle v Praze. Jako by demonstrovali paradigma – opera nás baví, tak vytvořil sehraný tým **Jiří Nekvasil**, **Daniel Dvořák**, **Simona Rybáková** podívanou, která pobaví snad každého.

Scénickému neoklasicismu otevřel dveře Igor Stravinskij Pulcinellou v roce 1920 a když v roce 1954 komponoval Martinů svou *Mirandolinu* podle hry Carla Goldoniho, byl neoklasicistní projev samozřejmostí, o které se nediskutuje. Libreto si ze hry upravil skladatel sám, jen itaštinu konzultoval v Nice, kde tehdy pobýval, s básníkem Antoniem Aniantem, italským kulturním atašé, znali se z Paříže z doby před válkou. Goldoniho výbušná konverzační humoreska se může zdát nevhodná k přepisu do opery. Ne pro Martinů; Goldoniho komedie jej lákaly dávno a hru *La Locandiera/Hostinská* měl po ruce v pravý čas, když chtěl dostat závazku Guggenheimova stipendia 3000 dolarů (byť nebylo časově vymezené). Goldoniovské hříčce předchází starší pokrevní sourozenci, klasicizující sloh zní už ve *Vojáku* a tanečnicích, konverzační spád má *Alexandre bis* a *Veselohra na mostě* dokonce obdržela v roce 1951 cenu Newyorského sdružení kritiků. S osobitou suverenitou skladatele světového věhlasu, v bratrství s hudebním humorem, s tvůrčí potřebou psát pro divadlo vytvářel Martinů své kousky, které s nabývajícím časem obdivujeme stále víc.

Inscenátoři nevzali pro *Mirandolinu* florentskou realitu času Goldoniho, vždyť ani svérázná Martinů hudba tam nepatří, zavedli nás do své poetiky. Přiznávají ději čas minulý, ovšem náš minulý, tedy retro bruselského stylu, s designérsky zdařilými prvky jeho barevných, geometrických a materiálových hrátek, s točnou, která výrazně pomáhá držet tah a komickou ražbu díla. To časové vymezení je velmi příhodné, ladí s dobou světové premiéry *Mirandoliny* v Praze o Pražském jaru 1959.

Martinů *Mirandolina* je sršící gejzír, vytryskne hned prvým taktem a skončí až potleskem diváků. Dvě stě let od vzniku (1753) aktualizoval Martinů ty rytířské námluvy s dynamikou, která má tah a něžný humor, svou laskavou vtipností každého pohladí. Markýz, hrabě a rytíř se dvoří hostinské, která je ke všem profesně přívětivá, však jistou citovou afinitu, zdá se, má vůči svému zaměstnanci Fabriziovi. V čem je humor díla? V komickém souboji nápadníků bez šance, v tom, jak se hašteří a trumfují o *Mirandolinu* v souboji zapřísáhlého staromládeneckého škarohlída, Rytíře samotáře, který má sice naprosto jasno: „Donne! Alla larga tutte! – Ženská! Všechny je utopit!“, a pak totálně naivně a totálně bezmocně utone v *Mirandolinině* vtipně dávkované svádivosti.

Moderně znějící, stále pulzující partitura s důrazem na dechové nástroje je křehká natolik, aby nepřekrývala zpěvní party. Hlasy jsou traktované parlandově, s náročně rytmickými nástupy, s výrazovými nároky, s hbitě melodickými skoky a bez legatově efektní prezentace operního zpěvu. Pěvce vůbec nešetří, jejich dialogy (i mluvené) perli v hbitém tempu, pulzují rytmem, které podporuje sama itaština, a finišují až do společného rozhodnutí – „Andiamo, andiamo piano, piano – odejdeme pěkně potichoučku“, tedy rozhodnutí Markýze, Hraběte a obou demaskovaných hraběnek, tedy hereček Ortensie a Deianiry. Efektní kvartet, který byl také efektně vyzpíván, je jen semifinále, start skutečného finále dává do hry zlomový moment – *Mirandolina* konečně vyjeví svou lásku Fabriziovi. Rytíř di Ripafratta se definitivně ztrapní a všichni ostatní skandují bravo milencům a posluchačům po-

Roztomilá Kateřina Kněžíková (*Mirandolina*)

bídku vzít si z příběhu poučení: Když budeme váhat, vzpomeňme na paní hostinskou.

Ostravská opera nastudovala *Mirandolinu* v itaštině, v dvojím obsazení, v Praze se představili *Mirandolina* sopranistka **Kateřina Kněžíková**, Markýz di Forlimpopoli basista **Martin Gurbal**, Hrabě d'Albafiorita tenorista **Josef Moravec**, Rytíř di Ripafratta barytonista **Jan Willem Baljet**, Fabrizio tenorista **Luciano Mastro**, Ortensia sopranistka **Eva Dřízgová Jirušová**, Deianira mezzosopranistka **Anna Nitrová**. Titulní role Kateřině Kněžíkové náramně svědčí, s hereckou grácií, s elegantní nadsázkou rozehrává celou tu vztahovou rošádu (ne nadarmo je Rytíř zabydlený v šachové věži). Sluší se připomenout i její výbornou itaštinu, tedy vzpomenout prof. Marii Kronbergerovou, která je i překladatelkou díla. *Mirandolina* je pádivá konverzačka a bylo by zbytečně vynášet jednotlivé pěvce, když efekt vyznění spočívá tak jako tak v jejich souhře a souznění. A to se vydařilo. Jaké to poučení si odnášíme? Že *Mirandolina* je výtečná veselohra a baví. Tak trochu kabaretně ji přibarvil režisér, když přidal svůdné nožky za oponou, kočičky a tanečnice v přílehlavých trikotech. Bylo znát, že ostravská opera má kvalitní orchestr, má poněkud razantní zvuk, veselohře nebyl na škodu (dirigent **Marko Ivanović**).

Mirandolina je zralé, umné dílo hýřivé hudební fantazie, melodických nápadů a kompaktní muzikálnosti. Ta lidská vzájemnost, realita okamžiku a zároveň dokonalá stylizace zaútočí autorským svérázem, po třech taktech jej poznáme, Martinů fascinuje tvůrčí pravdivostí. Nedbal na dobové tendence, vkloubený do trendu hudebních experimentů, zůstal sám sebou. To „italské“ dílo jsme

slyšeli v italštině, na kterou je rytmicky stavěné, svýma ušima a bez předsudků oficiální kritiky pražské světové premiéry, Ivan Jirko ošacoval tehdy *Mirandolinu* jako tvůrčí deklinaci, „stravu dosti řídkou“, *Martinů* se nezavděčil: „autonomizuje sféru hudby a izoluje od života, činí ji neschopnou vyjádřit výrazné rysy současnosti...“ Jaké štěstí, že *Martinů* uměl komponovat bravurně i hravost a naší současnost radostně obohacuje.

Ostrava, Národní divadlo moravskoslezské – Bohuslav Martinů: *Mirandolina*. Hudební nastudování a dirigent Marko Ivanović, režie Jiří Nekvasil, scéna Daniel Dvořák, kostýmy Simona Rybáková, pohybová spolupráce Jana Ryšlavá. Jediné představení v Praze 7. 1. 2014 ve Stavovském divadle. ■